

Framhald frá síðu xx

bankar á hurðina. Yngri beiggi mín, Heini, letur upp oguttanfyri standa politistar við boðum um, at pápi skuldi mæta á politistøðini dagin eftir. Pápi fór, og hann kom ongantíð aftur.

Hann varð sendur til KZ-leguna Dachau, nærindis München. Mamma fekk seinni almenna fráboðan um, at hann doyði 15. august 1942. Vit kunnu bert gita okkum til deyðsorsøkina, men vit hava alla orsök til at hugsa tað ringasta. Vit vita ikki orsökina til, at hann aftur varð tikin, men hetta hevur verið ein partur av eini skipaðari mannagongd í fyrsta umfari at taka jødiskar menn og at senda teir í KZ-legu.

Dachau var tann fyrsta KZ-legan hjá Hitler og varð bygd í 1933. Dachau fekk longu frá byrjanini so ringt orð á seg, soleiðis at bert orðið Dachau fekk hárini at reisa seg á fólki.

Dachau gjørdist ein drápsmannaskúli hjá SS, har teir kundu beina fyri øllum teimum, sum teir høvdu hug til. Jødar, sum vórðu roknaðir at vera "vandamiklir" fyri stýrið, vórðu sendir hagar. Í Dachau vórðu eisini nógvar læknaligar royndir gjørdar við fangunum, og hesar kostaðu eisini mongum lívið afturat øllum teimum pínslum, teir máttu fara ígjøgnum.

Beiggjarnir bjargaðir

Nú vóru vit einsamøll eftir saman við mammu. Beiggjarnir hjá mær vóru 15 og 13 ára gamlir. Vegna bardagan var ikki longur reglulig skúlagongd. Mamma mundi hugsa hvønn veg tað bar, og vildi nú bjarga sínum so frægt tað lat seg gera. Fremst í vandabólkinum vóru synirnir, sum kundu roknað við at verða sendir í KZ-legu og fáa somu lagnu, sum pápi fekk.

Um hesa tíðina vóru nakrar útlenskar kvinnur í Týsklandi. Hesar tóku uppá seg at fáa ungar jødiskar dreingir í aldrinum frá 13-15 ár sendar av landinum og víðari til Palestina. Hetta var ikki alment góðkent av myndugleikunum, men pengar mundi hava verið uppi í, so teir lótu eyguni aftur fyri hesum.

Mamma mín fór til eina av hesum kvinnum, Mrs. Reha Fryer, sum var amerikonsk. Mamma greiddi frá, at hon hevði tveir synir, sum hon vildi hava sendar av landinum til Palestina.

Kvinnan svaraði, at hon kundi bert senda annan sonin. Men mamma vildi ikki lata bert annan fara. Hon segði, at nú var maður hennara ikki longur, so nú máttu dreingirnir bjargast, og hon bønaði kvinnuna um at taka hond um báðar dreingirnar. Tað eydnaðist eisini mammu at fáa hesa kvinnu at fáa báðar beiggjarnar avstað. Leiðin gekk fyrst til Eysturríki, sum tá var undir týskum valdi, og síðani máttu dreingirnir sníkja seg upp um fjøllini til Jugoslavia. Hetta gekk eftir ætlan. Har komu teir í fyrstu syftu at bígva hjá jødiskum familjum. Hagani skuldi so leiðin ganga um markið til Turkaland og síðani til Palestina.

Hetta gekk alt væl, og so hepnir vóru teir, at júst tveir dagar, áðrenn Hitler tók Jugoslavia, vóru teir farnir til Turkalands. Annars høvdu teir helst verið prísgivnir. Seinni fóru teir so umvegis Sýria til

Vitjan í gøtuni í Warszawa, har Menakhem varð føddur. Menakhem sigur sjálvur, at henda myndin er prógv um, at nasisman miseydnaðist.

Palestina.

Mamma royndi eisini at bjarga systir míni, Yetie, á sama hátt, men hetta bar ikki til. Hon hevði longu fingið meira enn vanliga vælvidd við synunum. Tað eru nógvar dømi um, at jødabørn vórðu bjargað, tí foreldrini eins og mamma fekk sent børnini burtur til tryggari stöð. Men hesi foreldur munnu samstundis ána, at tey ongantíð aftur fóru at siggja børn síni aftur, so ein kann ætlað, at tað hevur staðið nógva á teimum.

Mamma og systir hvørva

Nú vóru vit bert trý eftir heima, mamma og vit báðar systrarnar. Tað var ein sera trupul tíð. Teir sameindu bumbaðu Berlin alla tíðina, so í heilum máttu vit renna oman í bumbuskýlið í kjallaranum. Tað var heldur ikki altíð at vit fóru. Tað var

jú sum at rýma frá einum figginda til ein annan. Vit fóru jú rædd bæði fyri bumbum og fyri týskarum.

Mamma byrjaði at arbeiða hjá teirri enn kendu Siemens fyrirkuni, og tað sama gjørdi systir mín. Eg veit ikki undir hvørjum umstøðum tær arbeiddu. Men tað er alment kent, at Siemens eins og aðrar týskar fyrirkur nýttu jødar sum trælaarbeiðarar. Men tær báðar búðu so heima og fingi løn.

Men eg var heima. Skúlin var stongdur, so har var heldur einki at gera. Men so fekk eg lungnabruna og varð lögð inn á eitt jødiskt sjúkrahús. Mamma kom at vitja meg hvønn dag, og hon fortaldi mær, hvat var hent teimum fólki, sum vit kendu. Týskarar komu hvørja nátt og bankaðu harðliga á dyrnar. Tá tey lótu upp, fóru týskarar avstað við teimum, og tey sóust

ikki aftur. Teir bankaðu eisini á hurðina hjá okkum, men mamma lat ongantíð upp, og tað gav henni eitt skotbrá.

Men so ein dagin komu mamma og Yette ikki at vitja meg á sjúkrahúsinum til vanligu tíðina. Seinni sama dag ringdi systir mín til sjúkrahúsið og spurdi eftir mær. Eg fór til telefonina. Systur mín fortaldi, hvat ið var hent. Meðan tær vóru til arbeiðis á Siemens, komu týskarar og fóru avstað við øllum jødunum, men tað eydnaðist systir míni at rýma. Samrøðan var sera stutt tí knappliga rópti systur mín "nú eru teir her. Eg má skunda sær at fara at krógva meg!" Eg græt og græt, tí eg skilti, at nú var eg einsamøll eftir. Og hetta var tað seinasta eg hoyrði frá systir míni. Eg hoyrði heldur einki aftur frá mammu. Seinni var staðfest, at báðar vóru endaðar í Auschwitz.

(Hanna græt, tá ið hon fortaldi mær hetta, so nógva ár seinni. Tað stendur enn fast í minninum)

Ferðaseðil til Auschwitz

Av sjúkrahúsinum í Berlin varð Hanna send til leguna Theresienstadt nærindis Prag, har hon var innlögð á einum sjúkrahúsi. Ein dagin fær hon "ferðaboð", at hon dagin eftir skal fara við einum ávísu tóki. Tey flestu vóru greið um, at tokið skuldi fara til Auschwitz, sum merkti tann vissi deyðin. Tá fekk hon boð frá einum lækna um ikki at fara kortini, tí hon var ov sjúk til ferðina! Hetta bjargaði lívi hennara, tí hetta var seinasta toki til Auschwitz.

Seinni fór hon til Ísrael, har hon hitti Menakhem, og tey giftust. Hon doyði fyri nøkrum árum síðani.

Søgan hjá Menakhem

Menakum, sum í dag er 93 ára gamal, er pólskur jødi og søga hansara byrjaði í 1939, tá Týskland hertók á Póland. Hansara søga byrjaði í jødisku ghettoini í Warszawa, har hann búði saman við foreldrum sínum og eini systir. Fyrst hendir tað, at mamman og systirin fáa boð um at fara við einum "flutningi" úr ghettoini. Tað var sagt teimum, at tær skuldu til arbeiðis onkra aðra staðni.

Einki frættist aftur frá teimum, og pápin hevði illgruna um, hvat mundi vera hent teimum. Hann mælti tí Menakhem til at sleppa sær burtur úr ghettoini, so hann ikki fekk somu lagnu. Tað eydnast honum at sleppa til rýmingar eina viku áðrenn týskarar beindu fyri ghettoini, og hetta bjargaði lívi hansara.

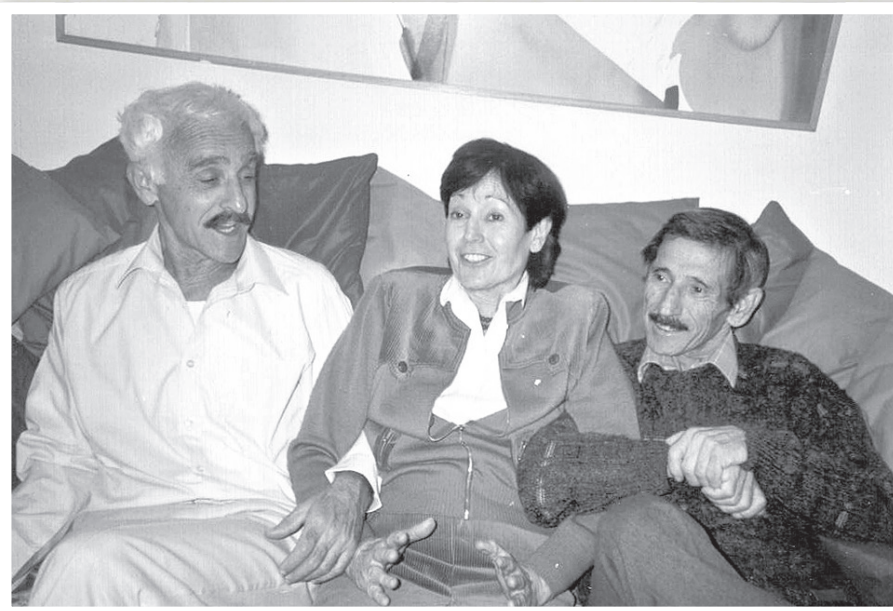
Stutt eftir fær pápin eisini "arbeiðsboð" og fekk tískil somu lagnu sum konan og dóttirin. Menakhem var sostatt einsamallur eftir av hesi familjuni. Hann fór fyrst upp í mótstøðurørsluna móti týskarum. Síðani fór hann - aftaná kríggið - "ólógliga" til Palestina, har hann hevur luttikið í øllum teimum kríggjum, sum har hava verið.

Søgan hjá teimum báðum er á enskum varðveitt á Holocaust savninum í Washington.

Framhald av hesi søgu og meira tilfar er á heimasíðuni:

www.olijacobsen.com

FF-blaðið nr. 348 og 349.

Hanna saman við brøðrunum, Heini og Sali, sum eisini sluppu undan nasistunum.